

คู่มือวรรณกรรมเพลงตับเรื่องอิเหนาจากต้นฉบับแผ่นเสียงเก่าของวังบ้านหม้อ

พ.ศ. 2450

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรี)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2559

Copyright by Mahidol University

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

คู่มือวรรณกรรมเพลงระดับเรื่องอิเหนาจากต้นฉบับแผ่นเสียงเก่าของวังบ้านหม้อ พ.ศ. 2450

MUSIC LITERATURE STUDIES OF THE INAO STORY FROM ORIGINAL PHONOGRAPH OF BAN MO PALACE 1907

กันต์ อัสวเสนา 5637302 MSMS/M

ศศ.ม. (ดนตรี)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: พูนพิศ อมาตยกุล, M.A., สนอง คลังพระศรี, Ph.D., ณิชชยา นัจจนาวากุล, Ph.D.

บทคัดย่อ

งานศึกษาวิจัยวรรณกรรมเพลงระดับเรื่องอิเหนา ความยาว 23 เพลง ตอนระตูหมันหย่าได้รับสาส์นที่วาทูเรป็นจนถึงอิเหนาจากนางจินตะหรา ซึ่งบันทึกเป็นแผ่นเสียง 78 rpm ตรา ODEON โดยกลุ่มศิลปินวังบ้านหม้อ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2450 เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและผลงานทางดนตรีของวังบ้านหม้อ ศึกษาลักษณะทางดนตรีของเพลงดับอิเหนา ขับร้องโดยหม่อมคราม แม่แป้น แม่แจ้ว นอกจากนี้เรื่องเพลงดนตรี ยังได้สืบค้นบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง อันเป็นบริบทของวังบ้านหม้อและเพลงดับซุคที่วิจัยนี้ด้วย

ผลการวิจัยพบว่าวังบ้านหม้อนับแต่กรมพระพิทักษเทเวศร์ผู้ครองวังองค์แรกจนถึงรุ่นเหลนคือเจ้าพระยาเทเวศร์ฯ มีหน้าที่ราชการหลายด้าน คืองานกรมช่าง กรมม้า งานโยธา และที่เด่นมากคือกรมสรรพ เจริญด้านการดนตรีและละครสูงสุดในสมัยรัชกาลที่ ๕ เพราะมีศิลปินทุกสาขาทำงานมากมาย และได้โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมกรมสรรพต่างๆ เข้าไว้ ณ วังบ้านหม้อนี้ จึงมีศิลปินสำคัญของชาติรับราชการมากมายหลายรุ่นสืบต่อกันมาจน อาทิ พระเสนาะดุริยางค์ (ทองดี) พระประดิษฐไพเราะ (ตาต) ขุนเสนาะดุริยางค์ (แหม่ม) หลวงบำรุงจิตรเจริญ (รูป) ฯลฯ มีนักร้องชั้นเอก เช่น หม่อมเจริญ หม่อมมาลัย หม่อมคราม หม่อมจันทร์ ฯลฯ เป็นครูขับร้องระดับชาติ วังนี้ยังแหล่งกำเนิดคีพาทย์และครุฑคัมภีร์ มีหน้าที่จัดแสดงคอนเสิร์ตขนาดใหญ่แสดงรับแขกเมือง วังนี้เป็นสถานที่ผลิตแผ่นเสียงแห่งแรกของกรุงสยาม เริ่มผลิตเป็นแผ่นร่องกลับทางมาก่อนเช่นเพลงดับเรื่องควาวิและเพลงเกร็ด ถึงปี พ.ศ. 2450 นายชัย บำรุงตระกูล แห่งห้างรัตนมาลาได้ขอพระราชทานบันทึกเสียงงานของวังบ้านหม้อทำเป็นแผ่นตรา ODEON ของเยอรมนีจึงได้เพลงดับเรื่องอิเหนา ตอนอิเหนาจากนางจินตะหรา ซุคที่วิจัยนี้ มาจำนวน 10 แผ่น 20 หน้า บรรเลงขับร้องตามแบบฉบับของวังบ้านหม้ออย่างแท้จริง นับเป็นตัวอย่างผลงานที่ปัจจุบันหาฟังได้ยากยิ่ง ผลการวิจัยพบว่า งานนี้เป็นการบรรเลงรับร้องตามบทในช่วงปีพาทย์ไม้แข็งตลอด มีบทเพลง 23 เพลง บทเจรจา 2 บท บางเพลงมีการใช้ซ้ำ รวมแล้วจัดเพลงบรรเลงไว้ 34 ลำดับ เลือกใช้เพลงละครใน และหน้าพาทย์เป็นหลัก เช่น ซ้ำปี่ใน โอ้ปี่ใน โอ้ร้าย ลงสรทมอญ กลองโยน และเพลงสองชั้นอื่นๆ ตลอดทั้งดับโครงสร้างของเพลงค่อนข้างหลากหลาย ทั้งเพลงบรรเลง เพลงร้องรับ บทร้องได้จากต้นฉบับพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 ที่ตัดต่อให้กระชับลงแต่มิได้แก้สัมผัสให้สรวมกันให้เรียบร้อยตามรูปแบบฉันทลักษณ์ เพลงร้องรับด้วยดนตรีมีความไพเราะเข้ากับดนตรีโดยใช้บันไดเสียงซอลเป็นหลัก รองลงมาคือบันไดเสียงเร เพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงสำเนียงไทย งานวิจัยครั้งนี้ นอกจากเขียนโน้ตวิเคราะห์เพลงแล้ว ยังรวบรวมบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องไว้ด้วย เช่น ด้านการเมืองการปกครอง การใช้ดนตรีและการแสดงเป็นเครื่องมือสร้างความปรองดองในสังคมพหุวัฒนธรรม ภาพสะท้อนของเพลงเรื่องดับอิเหนาสู่วิถีชีวิต ค่านิยม และความเชื่อ ด้านธุรกิจดนตรี เรื่องแผ่นเสียงที่เกิดครั้งแรกในสยาม ด้านดนตรีศึกษา การฝึกหัดขัดเลาและการเป็นแหล่งต้นแบบของศิลปะการดนตรีและละครของชาติ ที่สามารถใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัยทางดนตรีวิทยาได้

คำสำคัญ: ดนตรี / วรรณกรรม / วังบ้านหม้อ / แผ่นเสียง / ดับอิเหนา

550 หน้า

MUSIC LITERATURE STUDIES OF THE INAO STORY FROM ORIGINAL PHONOGRAPH OF BAN MO PALACE 1907

KAN ASVASENA 5637302 MSMS/M

M.A. (MUSIC)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: POONPIT AMATYAKUL, M.A., SANONG KLANGPRASRI, PH.D., NATCHAYA NATCHANAWAKUL, PH.D.

ABSTRACT

The music literature studies, a qualitative research describing Inao story in which Inao leaving Chintara episode which started from Ratu of Manya receiving a letter from Inao's father ordered Inao to return home to help fighting in the war and asked Inao to leave his girls, Chintara and others. This musical episode was taken from a set of 20 original Odeon 78 rpm phonograph performed by the court artists of the Ban Mo Palace's in 1907 that were made under the supervision of Chao Praya Deves, head of the Royal Music and Theater Department. The work was completed by a group of royal artists including lady vocalists namely Mom Khram Kunjara, et al, accompanied by the Thai traditional piphat ensemble. The main purposes of this research are: the historical studies and musical works of the Ban Mo Palace, musical style of Inao story in Inao leaving Chintara Episode, and related socio-cultural contexts.

Results showed different duties of Ban Mo Palace ranging from the royal commander offices for the Royal Horse and Royal Elephant Services as well as the most important royal center of music and theater arts (since 1831). These official works were completed under the direction of the first owner of the palace named HRH Prince Kunjara son of Rama the II, later he was succeeded by his son HH Princes Singhanat followed by Chao Praya Deves (MR Larn Kunjara), and the royal grandchildren of the 2nd and the 3rd generation respectively. During the range of King Rama V (1868-1910), Ban Mo Palace took the great responsibility upon the court music and theater works such as organization of concerts and theaters for royal visitors from abroad. The palace owned a large number of skillful musicians, dancers and all kind of theater artists. Siamese theater for the court uses also were opened to the public. Its name was the Duk Dum Bun Theater that was built in the palace area. Much of traditional music, plays, entertainments and recording business arose from the palace with great national acceptance till today. A lot of great artists were: Phra Senoh Duriyang (Thongdi), Phra Pradit Phairo (Tat), Khun Sanoh Duriyang (Cham), skillful vocalists such as Mom Malai, Mom Charoen, Mom Khram and Mom Chantra, great choreographers and teachers of the classical dance were among Praya Nattakanurak, Koonying Thes Nattaknurak, and etc. These artists served the Duk Dam Bun Plays with new setting of piphat ensemble arranged by HRH Prince Narissara Nuwattiwongse (1888-1905)

Ban Mo Palace was an original Berliner's non-electric phonographs recording place before 1900, sample of recording with vocal were used in this study which was a production of an early electric recording of 1907. It was played by the hard mallets piphat ensemble that used 23 old Thai melodies, sung with 32 lyric compositions of Rama II, such as the Cha Pinai, O Pinai, Longsong Mon and other melodies. One could learn the old musical styles from these records. They played with moderato tempo in the same pattern as the music used in the Lakon Nai plays. Socio-cultural context gained from the old records are discussed in the paper which contained much of knowledge in Thai musicology studies.

KEY WORDS: MUSIC / MUSIC LITERATURE / BAN MO PALACE / PHONOGRAPH / INAO

550 pages